

**ХУЛОСАИ ШУРОИ ДИССЕРТАТСИОНИИ 6D.KOA-108 НАЗДИ
ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ МОЛИЯ ВА ИҚТИСОДИ
ТОҶИКИСТОН БАРОИ ДАРЁФТИ ДАРАҶАИ ИЛМИИ ДОКТОРИ
ФАЛСАФА (PhD), ДОКТОР АЗ РҶӢИ ИХТИСОС**

Парвандаи аттестатсионии № _____
Қарори шурои диссертатсионӣ аз 21.10.2026, №1

Барои сазовор донистани Казокзода Умеда Ҳурматулло, шахрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D050600 - Иқтисодиёт (6D050612 - Иқтисоди сабз ва истифодаи захираҳои табиӣ). Диссертатсияи Казокзода Умеда Ҳурматулло дар мавзӯи «Ташаккул ва рушди иқтисоди “сабз” дар соҳаи кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D050600 - Иқтисодиёт (6D050612 - Иқтисоди сабз ва истифодаи захираҳои табиӣ) санаи 12 августи соли 2026, дар асоси хулосаи мусбати комиссияи эксперти барои ҳимоя қабул карда шуд, суратмаҷлиси №1. Шурои диссертатсионии 6D.KOA-108 назди Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон (Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734067, ш. Душанбе, кӯчаи Нахимов 64/14), ки он дар асоси фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 декабри соли 2025, таҳти №475/шд таъсис дода шудааст.

Казокзода Умеда Ҳурматулло 24 – уми июли соли 1996 таваллуд шудааст, шахрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Казокзода Умеда Ҳурматулло соли 2015 Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусравро аз рӯи ихтисоси кори бонкӣ бо дипломи (дараҷаи бакалавр) таҳсил намуда, соли 2020 онро бомуваффақият хатм карда, соли 2020 дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба шӯбаи магистратура аз рӯи ихтисоси - танзими давлатии иқтисоди миллӣ дар тобеияти кафедраи иқтисоди миллӣ ва беҳатари иқтисодӣ таҳсил намуда, донишгоҳи мазкурро соли 2022 хатм кардааст. Баъд аз хатми магистратура аз 1.10.2022 таҳти № 375-05 ба докторант (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D050600 – Иқтисодиёт ба кафедраи иқтисоди миллӣ ва беҳатари иқтисодии факултети иқтисод ва идораи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон таҳсил оғоз намуда, онро соли 2025 (бо фармоиши ректори донишгоҳ аз 25.08.2025с таҳти №253-05) хатм намудааст.

Казокзода Умеда Ҳурматулло фаъолияти меҳнати худро солҳои 2020 то 2024 дар факултети иқтисод ва идораи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба ҳайси коргузор оғоз кардааст.

Номбурда аз соли 2025 то инҷониб дар филиали №14-и Корхонаи воҳиди давлатии Бонки амонатгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон “Амонатбанк” дар шаҳри Ваҳдат ба ҳайси иқтисодчии дараҷаи 2 оид ба қарз кор ва фаъолият меанамояд.

Мавзуи рисолаи диссертатсионии Казокзода Умеда Ҳурматулло дар ҷаласаи Шурои олимони Донишгоҳи миллии Тоҷикистон таҳти суратҷаласаи № 3 аз 28-уми октябри соли 2022 тасдиқ карда шудааст.

Мувофиқи нақшаи таълимии шӯбаи омодакунии кадрҳо ва кадрҳои илмӣ-педагогӣ, аз тарафи докторант (PhD) 180 кредит аз худ шудааст ва имтиҳони ниҳоиро бо муваффақият супоридааст.

Роҳбари илмӣ: Тағоев Баҳром Дустмаҳмадович номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи иқтисоди милли ва бехатарии иқтисодии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон мебошад.

Муқарризони расмӣ: - Досиев Маҳмадшоҳ Назарович, доктори илмҳои иқтисодӣ, иҷрокунандаи вазифаи профессори кафедраи идоракунии молияи давлатӣ ва иқтисоди рақамии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;

- Комилзода Низомуддин Бегаҳмад - номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент, мудири кафедраи молия ва қарзи Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ;

Муассисаи пешбар – Институти иқтисодӣ ва таҳқиқи системавии рушди кишоварзии Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон дар тақризи худ, ки аз ҷониби номзади илмҳои иқтисодӣ Курбанмуродова О. таҳия гардида, дар ҷаласаи шӯбаи омӯзиши технологияҳои рақамӣ ва иқтисоди “сабз”-и институти мазкур баррасӣ ва муҳокима карда шудааст (суратҷаласаи № 8, аз 16.09.2026) ва аз ҷониби директори Институти иқтисодӣ ва таҳқиқи системавии рушди кишоварзии Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон, доктори илмҳои иқтисодӣ, академик, Пиризода Чалил Сафар санаи 18.09.2026 сол тасдиқ шудааст, хулосаи мусбат додааст.

Дар тақриз хулоса чунин бароварда шудааст, ки диссертатсияи Казокзода Умеда Ҳурматулло дар мавзуи «Ташаккул ва рушди иқтисоди “сабз” дар соҳаи кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон» таҳқиқоти нав буда, дорои навгониҳои илмӣ аҳаммияти назариявӣ ва амалидошта мебошад ва яке аз мавзӯҳои нисбатан камтаҳқиқшуда, муҳим ва баҳсталаби

доираи илмҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон махсуб меёбад ва ба талаботҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла ба талаботи бандҳои 14 ва 15-и Низомномаи «Тартиби додани дараҷаҳои илми», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26.06.2023, №295) тасдиқ гардидааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он Казокзода Умеда Ҳурматулло барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D050600 - Иқтисодиёт (6D050612 - Иқтисоди сабз ва истифодаи захираҳои табиӣ) сазовор мебошад.

Автореферат ва корҳои илмӣ нашршудаи докталаби дараҷаи илмӣ пурра мундариҷаи асосии диссертатсияро инъикос менамояд. Дар хулосаи мусбат қайд шудааст, ки докталаби дарёфти дараҷаи илмӣ оид ба мавзуи диссертатсия 11 интишороти илмӣ, аз ҷумла 4 мақола дар маҷаллаҳои тақризшаванда дорад.

1. ФЕҲРИСТИ КОРҲОИ ЧОПШУДАИ МУАЛЛИФ ДОИР БА МАВЗУИ ДИССЕРТАТСИЯ

Мақолаҳо дар маҷаллаҳои тақризшаванда:

[1-М] Казокзода У.Ҳ., Исайнов Ҳ.Р. Истифодаи самараноки захираҳои обию энергетикӣ дар доираи рушди устувори иқтисодӣ [Матн] / У.Ҳ. Казокзода, Ҳ.Р. Исайнов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – 2023. – №. 5. – С. 32-42. ISSN 2413-5151.

[2-М] Казокзода, У.Х. Истифодаи самараноки захираҳои табиӣ - самти муҳимми рушди устувори иқтисоди минтақа [Матн] / У.Х. Казокзода // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. (бахшҳои илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ). Душанбе, 2024. - Қисми 1, №10. саҳ. 89-99. ISSN: 2413-5151.

[3-М] Казокзода У.Х. «Зелёная экономика» Таджикистана: пути формирования и перспективы развития [Текст] / У.Х. Казокзода, Б.Д. Тагоев / Финансово-экономический вестник. - 2026. - № 2. - С. 132-136. ISSN 2663-0389.

[4-М] Казокзода У.Х. Ҷанбаҳои методологии ташаккул ва рушди иқтисоди “сабз” дар соҳаи кишоварзӣ [Матн] / У.Х. Казокзода // Маҷалаи назариявӣ ва илмӣ истеҳсолии “Кишоварз”, Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур.- Душанбе, 2026, № 2. (111) – С. 603-608. ISSN: 2663-0389.

Дар дигар нашрияҳо:

[5-М] Казокзода У.Х. Рушди устувори иқтисодӣ: вазъи ҳозира ва дурнамои он дар ҷумҳури [Матн] / У.Х. Казокзода, Ҳ.Р. Исайнов // Маводи конференсияи илмию амалии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар мавзуи “Таълимоти бефосилаи касбию электронӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ” (ш. Душанбе, 22 -юми октябри соли 2021). Саҳ. 13-23.

[6-М] Казокзода У.Х. Рушди устувори иқтисодӣ: ҷанбаҳои назариявӣ ва заминаҳои концептуалии пайдоиши он [Матн] / У.Х. Казокзода, // Маводи конференсияи ҷумҳуриявӣ илмию амалии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар мавзуи “Дурнамои рушди менеҷмент ва маркетинг дар шароити иқтисодиёти рақамӣ”. (ш. Душанбе, 22 -юми ноябри соли 2022). Саҳ. 135-142.

[7-М] Казокзода У.Х. Пути совершенствования механизма управления “Зелёной” экономики стран центрально-азиатского региона [Текст] / У.Х. Казокзода, Ҳ.Р. Исайнов, М.М. Далятова, Дж.Х. Рахмонов // Материалы республиканской научно-практической конференции Таджикиский национальный университет на тему “Формирование системы государственного и местного управления в условиях цифровизации экономики” (г. Душанбе, 25-го февраля 2022г). Стр. 31-42.

[8-М] Казокзода У.Х. Водно-энергетическая безопасность стран Центральной Азии: эколого-экономические и инвестиционные аспекты [Текст] / У.Х. Казокзода, Ҳ.Р. Исайнов // Материалы республиканской научно-практической конференции Таджикиский национальный университет на тему “Экономическая безопасность национальной экономики: возможности развития и вопросы цифровой экономики” (г. Душанбе, 31-го октября 2023г). Стр. 11-22

[9-М] Казокзода У.Х. Рушди устувори иқтисодӣ: вазъи ҳозира ва самтҳои амалисозии он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / У.Х. Казокзода // Маводи конференсияи илмӣ-амалии байналмилалӣ Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар мавзуи “Саноатикунонии босуръат ва масоили амалигардонии он дар Тоҷикистон” (ш. Душанбе, 17 – уми феввали соли 2023). Саҳ. 383-391.

[10-М] Казокзода У.Х. Формирование и развитие “Зелёной экономики” – как направление устойчивого развития Таджикистана [Текст] / У.Х. Казокзода, Ҳ.Р. Исайнов // Материалы международной научно-практической конференции Таджикский национальный университет на тему “Индустриализация национальной экономики: современное состояние, проблемы и перспективы” (г. Душанбе, 2-го мая 2023г). Стр. 422-438

[11-М] Казокзода У.Х. Возобновляемая энергия - как фактор способствующие обеспечению устойчивого развития экономики: национальные и региональные аспекты [Текст] / У.Х. Казокзода, Б.Д. Тагоев // Материалы международной научно-практической конференции Таджикский национальный университет на тему, Цифровизация государственного и местного управления: организационный и экономический аспекты : Душанбе, 21 – го февраля 2025 года. – Душанбе, 2025. – Стр. 227-236.

Ба диссертатсия ва автореферат тақризҳо ворид шуданд:

1. Хушвахтзода Қобилҷон Хушвахт – доктори илмҳои иқтисодӣ, академик, Президенти Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон, бо чунин эрод:

1. Дар автореферат масъалаҳои назариявии таҳаввулоти назариявии шарҳи ташаккул ва рушди иқтисоди «сабз» дар рушди соҳаи кишоварзӣ аз нигоҳи муаллиф ва иқтисодчиёни ватаниву хориҷӣ баррасӣ гардидаанд, вале баъзе ҷанбаҳои муқоисаи таҷрибаи кишварҳои пешрафта бо таҷрибаи Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбатан мухтасар шарҳ дода шудаанд. Хуб мешуд, ки ин қисмат бо таҳлили васеътари олимони ғарб — классикони иқтисодиёт таваҷҷуҳ менамуд.

2. Самандарзода Искандар Ҳусейн – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори профессори кафедраи таҳлили иқтисодӣ ва омили Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш. Шотемур бо чунин эрод:

1. Хубтар мешуд, агар муаллифи кори илмӣ дар автореферат дар қатори дигар дастовардҳои муосири илмию таҳқиқотӣ дар соҳаи кишоварзӣ, ҳамзамон ба усулҳои нави обёрикунонӣ (ба мисли қатрагӣ, боронӣ, зерихокӣ), гузаронидани киштгардони аз ҷиҳати илмӣ асоснок, амалисозии чорабиниҳои зиддиэрозионӣ ва умуман кишоварзии “органикӣ”, ки ба ташаккул ва рушди иқтисоди «сабз» дар соҳаи кишоварзии ҷумҳурӣ мусоидат менамояд, аҳамияти бештар меод.

3. Алиджанова Сурайё Абдушукуровна – доктори илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи назарияи иқтисодии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон бо чунин эрод:

Дар яке аз пешниҳодҳои худ муаллифи автореферат дар бораи дастгирии давлатии афзоиши ҳаҷми маҳсулоти озуқаворӣи ватанӣ ва рушди соҳаҳои истеҳсолию хизматрасонии комплекси агросаноатӣ, бахусус ба кор андохтани иқтидорҳои мавҷудаи истеҳсолоти саноатӣ фикру андешаҳои худро ибраз намудааст. Агар хубтар мешуд ҳамзамон муаллиф дар бораи ташкил ва рушди корхонаҳои хурди КАС дар деҳот ва минтақаҳои алоҳидаи ҷумҳурӣ, ки аз як тараф ба таъмини аҳолии деҳот

бо ҷои кор мусоидат менамуд ва аз тарафи дигар, ин чараён кӯчиши аҳоли (урбанизатсия)-ро аз деҳот ба шаҳр ба қадре ҳам бошад коста менамуд.

4. Мариншоев Муқбил Мунавваршоевич - номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи идоракунии давлатӣ ва маҳаллии Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва соҳибкорӣ Тоҷикистон бо чунин эрод:

1. Дар автореферат фаъолгардони ҷалби сармоягузориҳои дохилӣ (аз бучети ҷумҳурӣ) ва берунӣ (хориҷӣ) ба ташаккул ва рушди ояндаи иқтисоди «сабз» дар соҳаи кишоварзӣ мавриди таҳқиқот қарор гирифтааст, ки ин албатта боиси дастгирӣ мебошад. Вале агар муаллиф сарчашмаи чунин сармоягузорию аниқ асоснок менамуд (яъне аз ҳисоби бучети давлат ва ё маҳал, грантҳо ва ғайра), ки метавонист боз ҳам мазмуну мундариҷаи авторефератро бою ғанӣ гардонад.

Ҳамаи тақризҳо мусбат буда, қисме аз эродҳо хусусияти тавсиявӣ доранд. Тақризҳои дигар нест. Ташаккур, ба диққататон!

Интиҳоби муқарризони расмӣ бо пешниҳоди комиссияи таҳқиқии шурои диссертсионӣ, инчунин бо асосноккунии назария ва методологияи равандҳои ташаккулёбӣ ва рушди иқтисоди «сабз» дар соҳаи кишоварзӣ, мавҷудияти интишороти дар соҳаи мазкур ва қобилияти арзёбӣ ба аҳаммияти илмӣ назариявии диссертатсия, ҳамчунин бо розигии шахсӣ барои пешниҳоди тақриз асоснок шудааст.

Интиҳоби муассисаи пешбар бо он асоснок карда шудааст, ки Институти иқтисодиёт ва таҳқиқи системавии рушди кишоварзии Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон дар самти илмӣ дахлдори нодир шинохташуда буда, қодир аст, ки арзиши илмӣ ва амалии диссертатсияро муайян намояд.

Шурои диссертсионӣ қайд мекунад, ки аз тарафи довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ доктор PhD дар асоси иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ:

- **коркарди муқаррароти назариявӣ** методологӣ дар ташаккул ва рушди иқтисоди «сабз» оид ба муайян намудани нақшу мақоми он дар соҳаи кишоварзӣ ва вазъи кунунӣ ва тамоюли истифодаи захираҳои табиӣ ошкор гардида, мавқеи он дар рушди устувори таъмини соҳаи кишоварзӣ таҳлил карда шуда, беҳтарнамоии ҳолати иқтисодии табиӣ, пеш аз ҳама, майдонҳои кишти зироатӣ, тавассути баландбардории ҳифзи муҳити зист ҳангоми рӯ овардан ба иқтисоди «сабз» аниқ ва дақиқ карда шуда, таъсири мусбӣи иқтисоди «сабз» ҷиҳати устувор гардидани соҳаи кишоварзӣ муайян карда шудааст.

- **исбот шудааст**, ки ташаккул ва рушди иқтисоди «сабз» дар соҳаи кишоварзӣ дорои хусусиятҳои хоси худ буда, ба ҳалли масъалаҳои стратегӣ таъмини амнияти озуқаворӣ, ҳифзи самаранок ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ ва ҳифзи экосистемаҳои табиӣро таъмин

менамояд. Дар заминаи таҳқиқоти анҷомёфта оид ба арзёбии баҳои самаранокии истеҳсолоти кишоварзӣ тавсияҳо, ба мисли таъмини дурнамои даромаднокии корхонаҳои кишоварзӣ, коҳиш додани ҳаҷми умумии хароҷоти истеҳсолӣ, паст намудани таъсири манфӣ ба муҳити зист ва беҳтар намудани сатҳи сифати зиндагии аҳоли коркард шудаанд.

- **роҳҳои баланд баланд бардоштани самаранокии истифодаи захираҳои табиӣ, рушди истеҳсолоти кишоварзӣ ва устувории экологӣ ва ҳифзи ландшафтҳои табиӣ тавассути чораҳои маҷмӯии беҳдошти муҳити атроф, аз қабилӣ: гидротехникию агрохимиявӣ, шаклҳои мелиоратсия ва ирригатсия боис гардида, муносиб намудани сохтори кишти кишоварзиро бо ландшафтҳои табиӣ, механизми иқтисодии идоракунии истифодаи заминҳои кишоварзӣ ошкор гардид. Мафҳум, моҳият, хусусият, принципҳо ва асосҳои назариявии рушди устувор муайян гардидааст, зарурати такмили принципҳои иқтисоди “сабз” исбот карда шудааст.**

- **тавсияҳои илман асоснок таҳия ва пешниҳод шудаанд:** а) истифодаи оқилонаи захираҳои заминҳои кишоварзӣ ва муҳофизати экосистемаҳои табиӣ; б) арзёбии баҳои самаранокии истеҳсолоти кишоварзӣ бояд чунин унсурҳои асосӣ, ба мисли таъмини дурнамои даромаднокии корхонаҳои кишоварзӣ, коҳиш додани ҳаҷми умумии хароҷоти истеҳсолӣ, паст намудани таъсири манфӣ ба муҳити зист ва беҳтар намудани сатҳи сифати зиндагии аҳоли; в) баҳодиҳии арзиши экологӣ иқтисодии заминҳои кишоварзӣ ва ба кор бастанӣ минтақаҳои наздикӯҳию кӯҳӣ ҳамчун захираи эҳтиётии таъмини бехатарии озуқаворӣ; г) ҷалби маблағгузориҳои «сабз» ва фароҳам овардани фазои мусоид барои сармоягузориҳои мустақими хориҷӣ ба минтақаҳои агросаноатӣ.

- **омили муҳими сарфаи вақт бо таҳқиқи асосҳои назариявӣ ва методологӣ, нуқтаи назари олимони ватанию хориҷӣ заминаи мусоид фароҳам овард, ки принципҳо ва хусусиятҳои хоси ташаккул ва рушди иқтисоди «сабз» дар соҳаи кишоварзӣ муайян ва ошкор гардид, хусусиятҳо, принципҳо, маҳак (критерия)-ҳо ва нишондиҳандаҳои арзёбии самаранокии рушди иқтисоди “сабз” дар соҳаи кишоварзӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон бодарназардошти омилҳои минтақавӣ ва соҳавӣ дақиқ гардид, арзёбии вазъи муосири заминаи табиӣ-захиравӣ ва сатҳи тараққиёти соҳаҳои бахши аграрӣ дар пасманзари сиёсати давлатӣ оид ба таъмини амнияти озуқаворӣ ва экологӣ асоснок гардид.**

Аҳамияти назариявии таҳқиқоти мазкур бо он алоқаманд карда мешавад, ки дар он: - муқаррароти асосии таҳқиқот бо муҳтавои натиҷаҳои илмӣ бадастоварда ва асоснокунӣ он бо маълумотҳои расмӣ санадҳои меъёрию ҳуқуқии кишвар марбут ба иқтисоди “сабз” ва

соҳаи кишоварзӣ, ҳисоботу маълумотҳои расмӣ Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон, қарору фармонҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Агентии омили назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳамчунин, Кумитаи беҳатарии озуқаворӣ ва беҳдошти муҳити зисти Ҷумҳурии Тоҷикистон, меъёрҳои Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030, ва Стратегияи рушди иқтисоди “сабз” барои солҳои 2023-2037, захираҳои электронӣ аз «Интернет» ба таври васеъ истифода шудаанд.

- **исбот шудааст**, ки ҳолати имрӯзаи истифодаи заминҳои кишоварзӣ дар шароити гузариш ба иқтисоди «сабз» ҳамчун заминаи воқеӣ буда, дар атрофи он масъалаи асосии таъмини истифодаи оқилонаи захираҳои замин, об ва иқлим дар истеҳсолоти кишоварзӣ муҳим арзёби ғардида, аҳамияти онҳо барои баланд бардоштани самаранокии таъмини устувории соҳаи кишоварзӣ заминагузор мебошад. Инчунин собит шудааст, ки ташаккул ва рушди иқтисоди “сабз” дар соҳаи кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз омилҳои объективӣ ва субъективӣ вобастагии калон дорад. Ҳамзамон асоснок карда шудааст, ки иқтисоди «сабз» ҳамчун самти муҳими рушди устувори кишвар ба истифодаи оқилонаи заминҳои кишт, таъмини беҳатарии озуқаворию экологӣ, ҳифзи муҳити атроф ва беҳсозии вазъи иҷтимоии аҳолии манотиқи мамлакат дар маҷмӯъ, мусоидат менамояд;

Вобаста ба масъалагузориҳои дар диссертатсия ҷойдошта (бо дарёфти натиҷаҳои навгонии илмӣ дошта):

- **ғояи** дар заминаи таҳқиқоти банҷомрасида оид ба ташаккул ва рушди иқтисоди “сабз” дар соҳаи кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо мақсади таъмини аҳолии бо маҳсулоти кишоварзӣ аз ҷиҳати экологӣ тоза ва босифат ошкор ғардида, дар маҷмӯъ, ба механизмҳо ва равишҳои таъмини рушди устувори минтақаҳои агросаноатӣ, ки ба ҷараёни саноатикунории соҳаи кишоварзӣ, баланд бардоштани сатҳи беҳатарии экологӣ ва таҳкими истиқлолияти озуқаворӣ мамлакат мусоидат менамояд.

- **самтҳои** асосии ташаккул ва рушди иқтисоди «сабз» дар соҳаи кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян ва илман асоснок карда шудааст.

- **омӯхта шудаанд:** 1) таҳқиқи асосҳои назариявии ташаккули иқтисоди «сабз» дар заминаи гузариш ба рушди устувори соҳаи кишоварзӣ; 2) ошкорсозии ҷиҳатҳои амалигардонии таҷрибаи ҷаҳонии ташаккул ва рушди иқтисоди «сабз» - ҳамчун самти муҳими рушди

устувори соҳаи кишоварзӣ; 3) рушди ҳолати устувори соҳаи кишоварзӣ дар шароити гузариш ба иқтисоди «сабз» дар асоси модел ояндабинӣ карда шуда, ба механизмҳо ва равишҳои таъмини рушди устувори минтақаҳои агросаноатӣ, чараёни саноатикунонии соҳаи кишоварзӣ, баланд бардоштани сатҳи бехатарии экологӣ ва таҳкими истиқлолияти озуқавории мамлакат, ки мутобиқи он пешниҳод карда шудааст.

- **методикаи баҳодихӣ** вазъи муосири захираҳои табиӣ ва гузариш ба иқтисоди «сабз» дар соҳаи кишоварзӣ таҳлил ва арзёбӣ гардида, таъмини бехатарии озуқаворӣ - самти муҳими рушди иқтисоди «сабз» дар шароити инкишофи иқтисодиёти кишоварзӣ мушаххас ва тақвият дода шуданд.

Аҳаммияти натиҷаҳои бадастовардаи докталаби дараҷаи илмӣ дар амалия чунин тасдиқ карда мешавад, ки:

- **тавсияҳои методӣ** ва амалии таҳиякардаи муаллиф дар раванди тадريسӣ фанҳои таълимии «Иқтисодиёти истифодабарии захираҳои табиӣ», «Иқтисоди миллӣ», Иқтисоди «сабз», «Рушди устувори иқтисодӣ» ва дигар маводи илмӣ-амалӣ дар кафедраи иқтисоди миллӣ ва бехатарии иқтисодии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон мавриди истифода қарор гирифтаанд (санади татбиқи натиҷаҳо аз 23.06.2025с., №169). Ҳамзамон, тавсияҳои асосноки муаллиф дар амалия, дар ҷаъолияти Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон (№2/8 - 95 аз 14.07.2026) мавриди истифода қарор гирифтаанд.

- **дидгоҳи муаллиф** рушди устувори соҳаи кишоварзӣ, истифодаи оқилонаи заминҳои қорам ва ҳифзи экосистемаҳои табиӣ бо ҷолишҳои сершумор рӯ ба рӯ мебошанд, аз ҷумла: 1) суръати ифлосшавии захираҳои табиӣ, ки баландбардории маърифати экологӣ дар минтақаҳои кишоварзӣ, монеаҳои ҷиддиро эҷод менамояд ва ба рушди устувор, пастшавии ҳосилхезии заминҳо ва ифлосшавии муҳити атроф мусоидат намуда, барои баланд бардории ҳосилнокии заминҳои кишоварзӣ ва сатҳу сифати зиндагии ҷомеа таъсири манфӣ мерасонад; 2) ҳалалдор гардидани мувозинати экологӣ иқтисодӣ ба бадшавии ҳолати экологӣ заминҳои кишоварзӣ, аз ҷумла; ба эрозияи заминҳои обёришаванда ва талафи ҳосил аз ҳисоби шӯрии заминҳои обёришавандаи кишоварзӣ зарари экологӣ мерасонад; 3) сатҳи ниҳоят пасти рушди инфрасохтори истеҳсоли дар занҷираи истеҳсолии комплекси агросаноатӣ, бахусус дар бахши қоркард ва нигоҳдорӣ, фуруши маҳсулоти озуқаворӣ, дастрасии аҳоли ба маҳсулоти аз ҷиҳати экологӣ тоза ва ғайра; 4) нокифоягии истифодаи равандҳои аз ҷиҳати экологӣ асосноки истеҳсолоти

кишоварзӣ, ки барои риояи стандартҳои содирот ва воридоти маҳсулоти озуқаворӣ, инчунин, таъмини бозорҳои дохиливу байниминтақавӣ монеа эҷод намуда, барои ноил шудан ба самаранокии экологию иқтисодӣ ҳалал мерасонад, ки ин худ аз мубрамият ва аҳамияти ҳамаҷузъи мавзӯи диссертатсияи мазкур шаҳодат медиҳад.

- **стратегияи рушди иқтисоди «сабз»** дар соҳаи кишоварзӣ, аз ҷумла, дар заминаи истифодаи оқилонаи захираҳои замин, об ва иқлиму беҳдошти муҳити зист муҳим арзёбӣ мегардад.

- **пешниҳод шудааст:** ташаккул ва рушди устувори кишоварзӣ зарурати таъмини сатҳи зиндагии шоистаи аҳоли, қонеъ намудани эҳтиёҷоти онҳо бо маводҳои ғизоӣ, ки аз омилҳои табиӣ – иқлимӣ иҷтимоӣ ва маданияту фарҳанги заминдорӣ вобаста буда, асоснок гардидааст. Вобаста ба омилҳои зикргардида ба воситаи беҳтарнамоии ҳолати иқтисодии захираву табиӣ, пеш аз ҳама, заминҳои кишти кишоварзӣ ва рушди чорводорӣ, тавассути беҳдошту ҳифзи муҳити зист ҳангоми гузариш ба иқтисоди «сабз» амалӣ мегарданд.

- **Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки:**

- **назарияи илман асоснок** дар осори олимони соҳа, омӯзиши асарҳои илмӣ оид консепсияи ташаккули иқтисоди «сабз» ба хоҳири таъмини рушди устувори кишоварзӣ, усулҳои ташкилӣ-иқтисодии танзими давлатии чараёнҳои ташаккулёбӣ ва рушди иқтисоди «сабз» дар соҳаи кишоварзӣ пешниҳод гардидааст, ки бо мақсади таъмини беҳтарию озуқаворӣ, суботи иҷтимоӣ, мувозинати экологӣ-иқтисодӣ ва расидан ба ҳадафи олии рушди стратегияи миллии кишвар дар соҳаи кишоварзӣ ва дар заминаи он ҷиҳати баланд бардоштани сатҳи сифати зиндагии ҷомеа дар оянда мусоидат хоҳад намуд.

- **равиши илман асоснокшудаи** самтҳои асосии ташаккул ва рушди иқтисоди «сабз» дар соҳаи кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҷиҳати таъмини беҳтарию кифояти озуқаворӣ аз лиҳози миқдор, сифат ва тозагии экологӣ таҳия ва чунин пешниҳодҳо ироа шудаанд: а) фароҳам будани имконоти васеи худкифоягии озуқаворӣ дар шароити экологикунории истеҳсолот ва рушди кишоварзии экологӣ; б) барқарор намудани ҳосилхезии заминҳо ва солимгардонии вазъи экологии ҳифзи муҳити зист; в) кафолати таъмини озуқаворӣ барои шахсоне, ки қобилияти кории худро аз даст додаанд ё умуман надоранд; г) таъмини аҳоли бо маҳсулоти агросаноатии ба ниёзи истеъмолию физиологии он мувофиқ ва қобилияти рақобати молҳои озуқаворӣ ҳам дар бозори ватанӣ, ҳам дар бозори байниминтақавӣ баланд бардошта шавад. Ҳадафи

ниҳой дар ин пешниҳодҳо, таъмини талаботи аҳоли ба маводи ғизоии аз нигоҳи миқдор ва сифат безарар ва аз нигоҳи экологӣ мақбул дар назар дошта шуда, дастрасии хонаводаҳо ва имконияти ҳамаи аҳолии кишвар барои хариди миқдори зарурии ғизо ва ба қадри кофӣ имконияти захира намудани он мебошад.

- **усулҳои таҳлили** омӯӣ, монографӣ, иқтисодию риёзӣ, демографӣ, таҳияи илмӣ моделҳои иқтисодӣ, пешгӯиву дурнамасозӣ ва таҷрибавию омӯзишӣ истифода шудаанд.

- **муайян карда шуд, ки** натиҷаҳои сифатӣ ва миқдорӣ таҳқиқот тавассути манбаъҳои муътамади назариявӣ ва амалӣ таъйид гардида, истинод ба адабиёти иқтибосгардида бо риояи муқаррароти мавҷуда сурат гирифтааст. Диссертатсия ва автореферат аз санҷиши асолати илмӣ гузашта, маълумотнома аз барномаи “Антиплагиат” сатҳи онро 75,24 ва 85,84% нишон додааст.

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот: 1) муаллиф дар амалисозии ҳадафҳои асосии рушди иқтисоди «сабз», имконпазирӣ ва татбиқи амалии сиёсати аграрии давлат ва таъмини рушди устувори соҳаи кишоварзӣ, самаранокии истифодаи заминҳои кишти кишоварзӣ, татбиқи амалии фаъолияти корхонаҳои кишоварзӣ, ҷалби сармоягузориҳои «сабз» ба экосистемаҳои табиӣ саҳми муайян гузоштааст; 2) дар натиҷаи омӯзиш ва таҳлили осорҳои илмӣ имкон фароҳам оварда шудааст, ки тасаввуроти мукаммали иқтисоди «сабз» аз ҷиҳати назариявӣ муайян гардида, ташаккули он ба мустақамии амнияти экологӣ ва озуқаворӣ, таъмини истеҳсоли маҳсулоти кишоварзии мутобиқ ба талаботи дохилидавлатӣ, ҳамчунин, ба ҳимоя ва аз нав ҳосилхез гардонидани хокҳои кишоварзӣ сарватҳои зиндаи табиат муқарар карда шудааст; 3) иштироки бевоситаи муаллиф дар иҷрои нақшаи корҳои илмӣ дар ҳамаи давраҳо ҷиҳати таҳия ва нашри мақолаҳо, асосноккунӣ ва мубраммияти он, мақсади гузошташуда ва нақши иқтисоди “сабз” дар рушди устувори соҳаи кишоварзӣ ва ҳифзи муҳити зист муайян карда шудааст; 4) дар омода намудани 11 мақола, аз он ҷумла 4-адад мақолаи илмӣ дар нашрияҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаи омӯхташуда иборат аст.

Шурои диссертатсионӣ ба хулоса омад, ки таҳқиқоти диссертатсионии Казокзода Умеда Хурматулло дар мавзӯи «Ташаккул ва рушди иқтисоди “сабз” дар соҳаи кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D050600 - Иқтисодиёт (6D050612 - Иқтисоди сабз ва истифодаи захираҳои табиӣ), кори мустақилона анҷомшудаи илмӣ ва тахассусӣ

махсуб ёфта, дорои мубрамай, навгониҳои илмӣ ва аҳаммияти назариявӣю амалӣ мебошад ва дар таҳкими асосҳои назариявӣю методологии ташаккули иқтисоди «сабз» ва таъмини рушди устувори кишоварзӣ мавқеъ гузошта, имкон медиҳад, ки масоили ҳалталаби соҳаи кишоварзӣ ҳаллу фасл гарданд. Диссертатсия ба қисми 1. Иқтисодиёт: 1.4.1., 1.4.5., 1.4.8., 1.4.16. Шиносномаи ихтисосҳои илмӣи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 6D050600 - Иқтисодиёт (6D050612 - Иқтисоди сабз ва истифодаи захираҳои табиӣ) мувофиқат мекунад.

Дар маҷлиси Шурои диссертатсионӣи 6D.KOA-108 аз санаи 21.10.2026 қарори сазовор доништани Казокзода Умеда Ҳурматулло бо дарёфти дараҷаи илмӣи доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯйи ихтисоси 6D050600 - Иқтисодиёт (6D050612 - Иқтисоди сабз ва истифодаи захираҳои табиӣ) қарор карда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар шурои диссертатсионӣи 11 нафар иштирок доштанд, 1 нафар тариқи маҷозӣ, аз ҷумла мутахассисон 6 нафар аз рӯйи диссертатсияи баррасишаванда. Аз 11 нафар (1 нафар тариқи маҷозӣ), аъзои шурои диссертатсионӣи дар ҷаласа иштирок дошта овоз доданд: ба тарафдори додани дараҷаи илмӣи номзади илмҳои иқтисодӣ: “Тарафдор” – 11 нафар; “Муқобил” – нест, “Бетараф” – нест, бюллетенҳои безътибор - нест.

Раиси

шурои диссертатсионӣи
доктори илмҳои иқтисодӣ

Раҳматзода Р.

Котиби илмӣи

шурои диссертатсионӣи
н.и.и., дотсент

Шодиев К.Қ.

21 октябри соли 2026.